

Trendi v virih in izdatkih za zdravstvo

 mag. Eva Helena Šarec

/ Pregled predstavitve

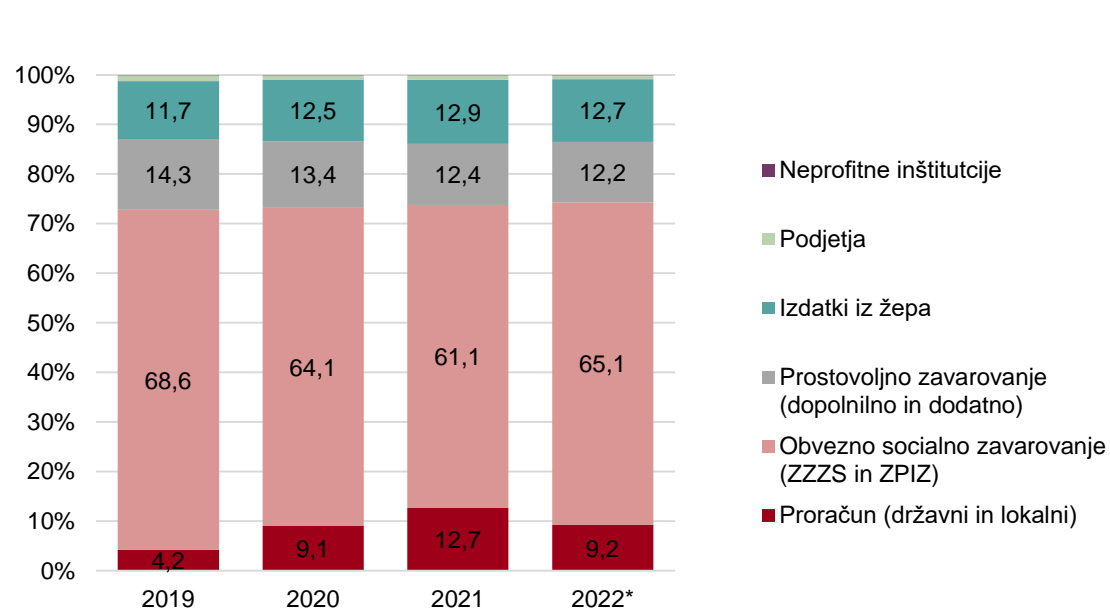
1. Koliko namenimo za zdravstvo v Sloveniji v primerjavi z državami EU – osnovni kazalniki
2. . Razmerje med javnimi in zasebnimi viri financiranja zdravstva:
  - Z vidika finančne vzdržnosti
  - Z vidika finančne dostopnost
3. Trendi v rasti izdatkov za zdravstvo v preteklosti
4. Demografske in tehnološke spremembe s posledicami za zdravstveni sistem
  - posledice na strani virov
  - dolgoročne projekcije izdatkov
5. Odzivanje na demografske in tehnološke spremembe

1. Osnovni kazalniki izdatkov za zdravstvo

Leto 2022: Javni izdatki: 74% ; Zasebni izdatki: 26 %

Leto 2024: Dopolnilno zavarovanje se je spremenilo v obvezno; delež javnih virov se bo povečal na okoli 86 %.

Slika: Struktura tekočih izdatkov za zdravstvo po virih financiranja v Sloveniji, 2019-2022

Vir: SURS, 2023; Opomba: podatek za leto 2022 je prva ocena

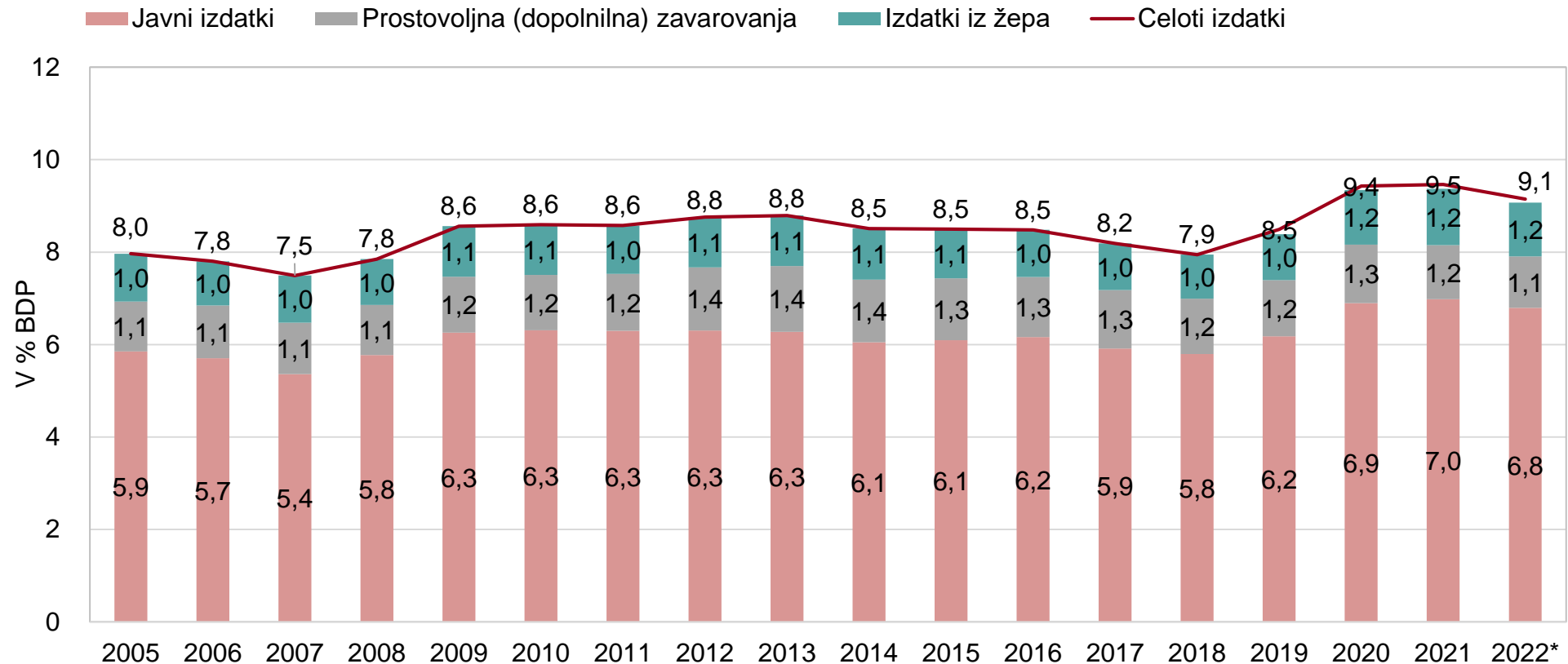
V milijonih EUR

	2019	2020	2021	2022*
SKUPAJ	4.125	4.435	4.948	5.219
JAVNI IZDATKI	3.002	3.245	3.649	3.876
Proračun (državni in lokalni)	173	404	626	482
Obvezno socialno zavarovanje (ZZZS in ZPIZ)	2.829	2.842	3.022	3.395
ZASEBNI IZDATKI	1.123	1.190	1.299	1.342
Prostovoljno zavarovanje (dopolnilno in dodatno)	590	595	611	635
Izdatki iz žepa	481	553	638	663
Podjetja	48	38	44	39
Neprofitne inštitucije	4	4	6	5

- V tekočih izdatkih za zdravstvo (brez investicij) so se od leta 2019 do 2022 močno povečali proračunski viri.

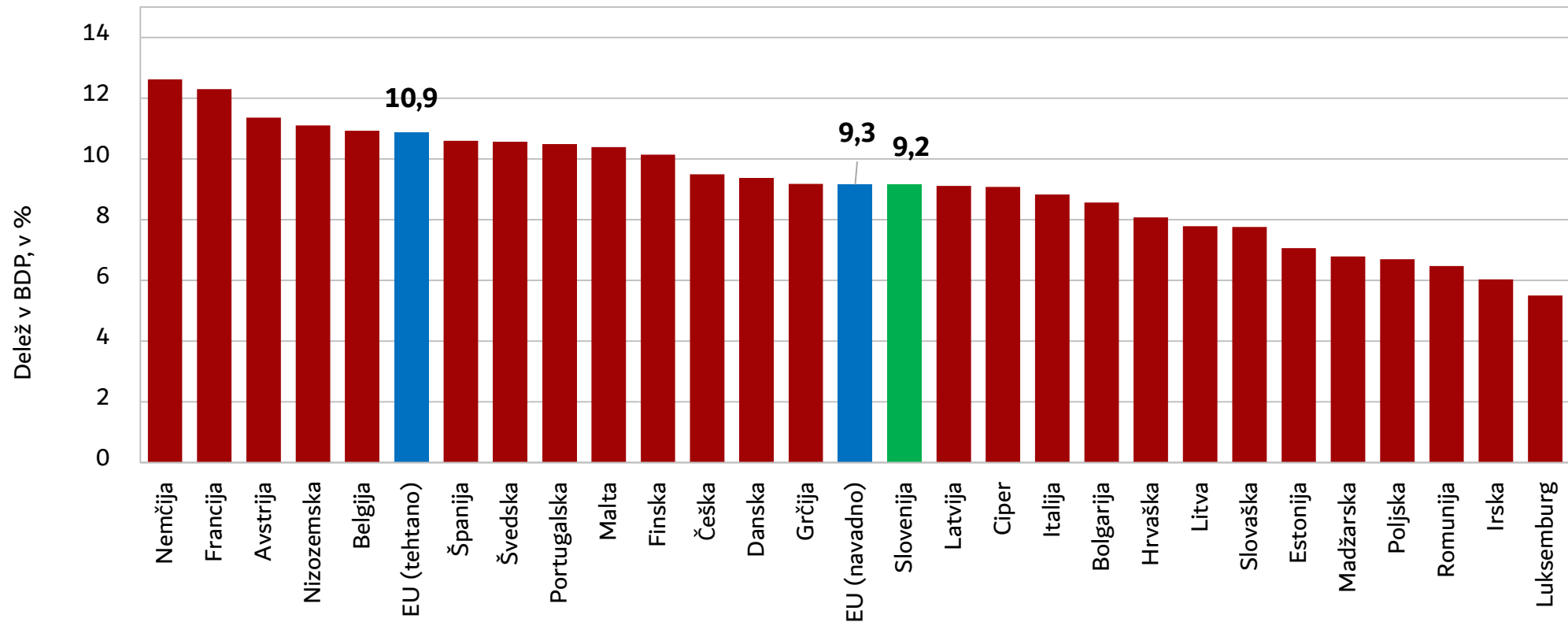
V letih 2019-2022 so se javni izdatki že močno povečali: na 7,0 % BDP, celotni izdatki pa na 9,5 %

Tekoči izdatki za zdravstvo v deležu BDP, v %

V deležu BDP se tekoči izdatki za zdravstvo gibljejo približno na povprečju EU, ob upoštevanju navadnega povprečja EU.

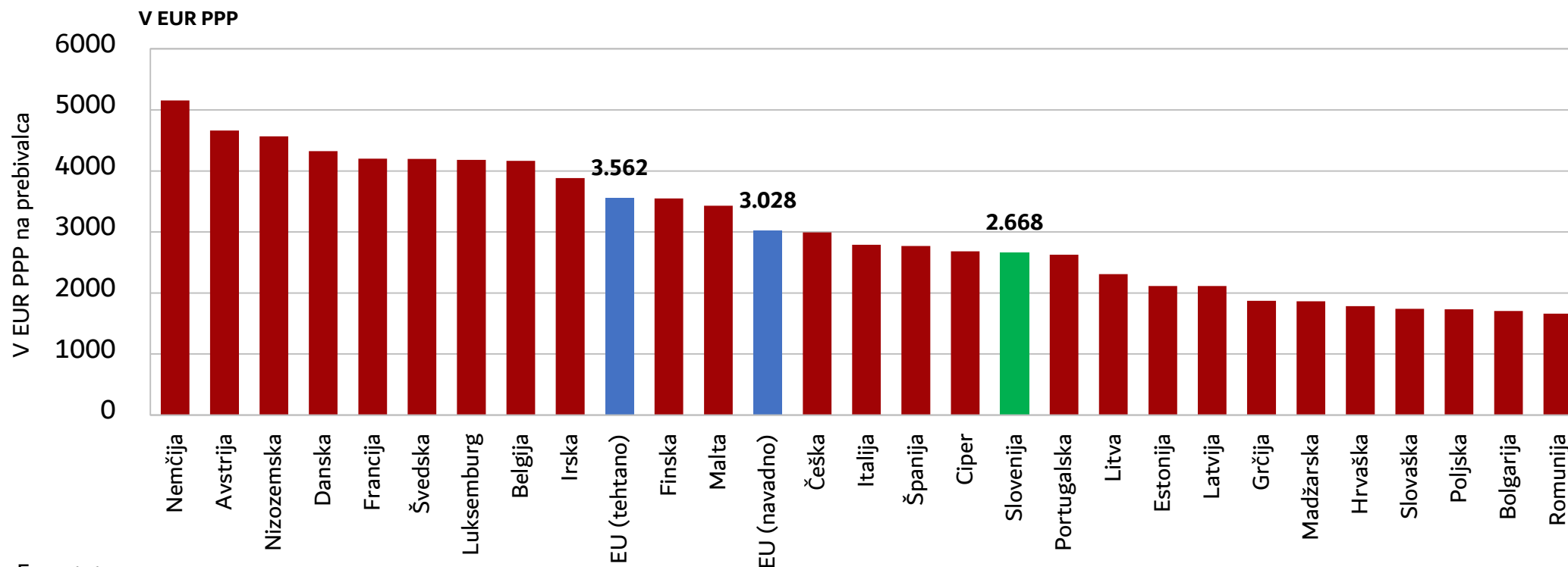
Slika: Tekoči izdatki za zdravstvo v deležu BDP, 2022, v %

Vir: Eurostat. Opomba: Evropska komisija in Eurostat običajno uporabljajo tehtano povprečje EU v katerem gre za prikaz EU kot celote (večjo težo imajo velike države (Nemčija, Francija). EU povprečja so za leto 2021.

Po celotni porabi za zdravstvo na prebivalca smo v letu 2021 dosegali 88 % povprečja EU kar je približno enako kot po BDP na prebivalca: raven celotnih izdatkov za zdravstvo torej približno ustreza ravni naše gospodarske razvitosti

Slika: Tekoči izdatki za zdravstvo na prebivalca, 2021, v EUR PPP

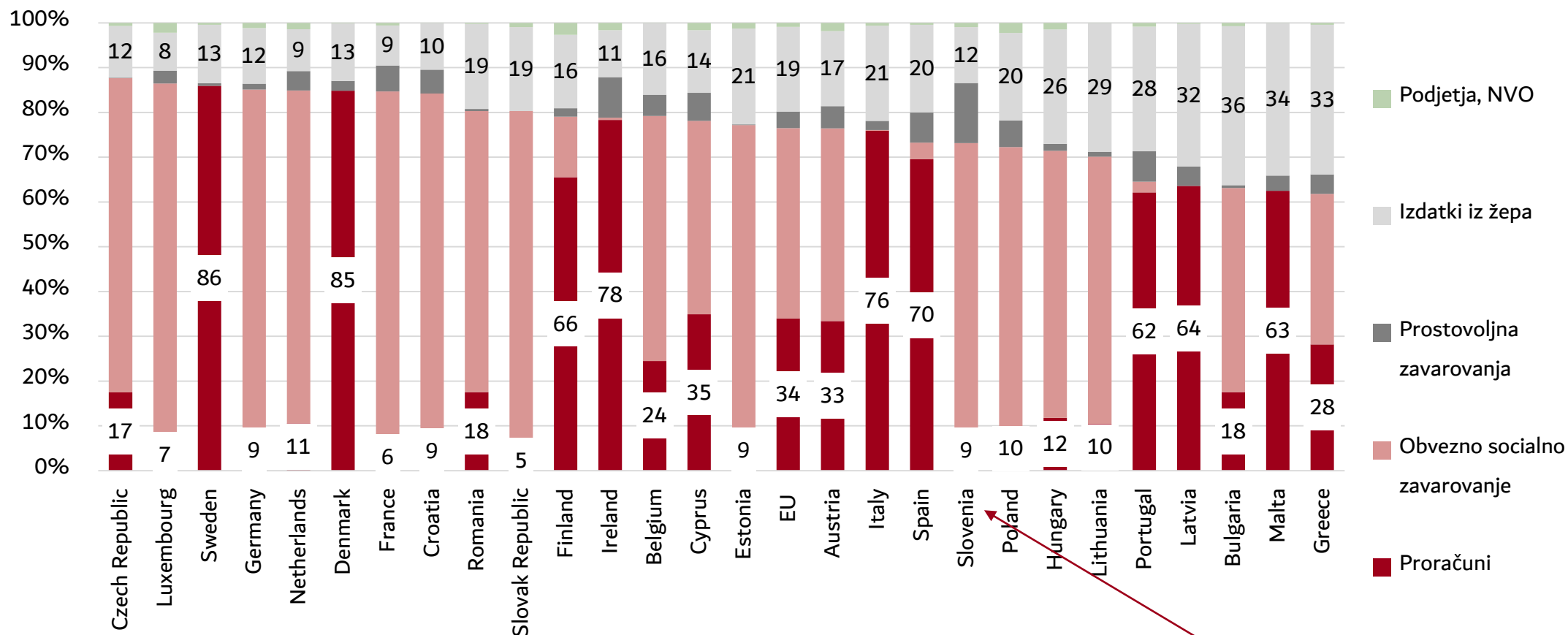
Vir: Eurostat

Vir: EU (navadno) izračun UMAR: Opomba: EU (tehtano), ki ga prikazujeta Evropska komisija in OECD se odraža predvsem podatek velikih držav (Nemčija, Francija).

Več v UMAR, Ekonomski izzivi 2019, Poročilo o razvoju (2020, 2021, 2022, 2023 izide aprila);

V strukturi izdatkov za zdravstvo je delež javnih izdatkov (2022: 74 %) malenkost pod povprečjem OECD in EU, vendar z zelo nizkim deležem

Slika: Delež in struktura izdatkov za zdravstvo v tekočih izdatkih, v %, 2020

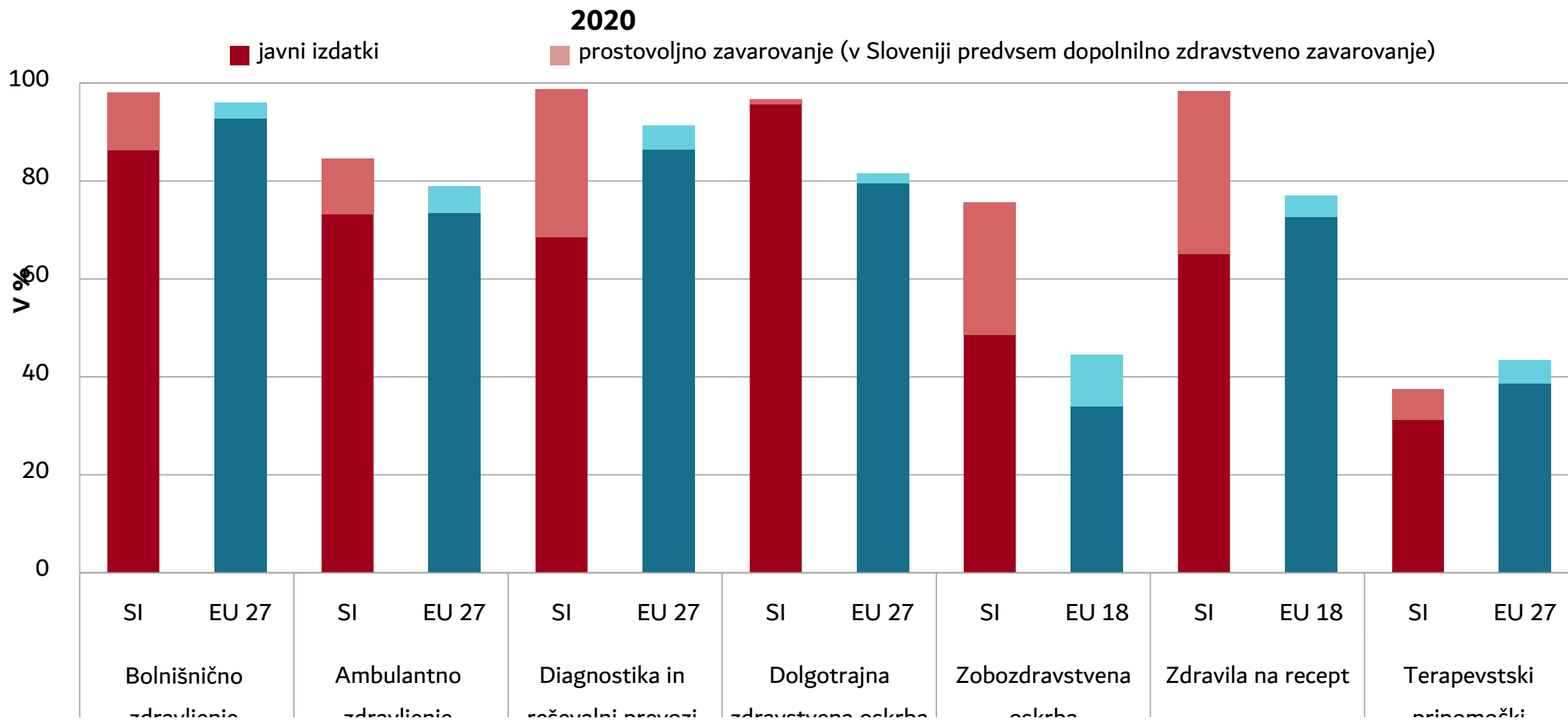
Vir: OECD Health at a glance: EU 2022; Opomba: države so rangirane po deležu javnih izdatkov za zdravstvo

- ## 2. Razmerje med javnimi in zasebnimi viri financiranja zdravstva:
- Z vidika finančne vzdržnosti
  - Z vidika finančne dostopnosti

Pokritost košarice pravic z zavarovanjem je zelo visoka...

Pokritost košarice pravic z javnimi viri in prostovoljnim zdravstvenim zavarovanjem, po namenih,

Recent reforms will have major impact on financing of health system:

Before 2024 (from 1992 to 2023)	From January 2024 on
Health benefits were covered from mandatory health insurance (Health Insurance Institute of Slovenia – HIIS)) and complementary VHI (three private insurance companies)	All health benefits are covered by mandatory health insurance (Health Insurance Institute of Slovenia - HIIS)
High copayments for almost all health care goods and services (from 10% - 90%)	No copayments;
Complementary VHI covered all copayments: 12% of CHE	Complementary VHI was eliminated
VHI premium: on average 35.67 EUR per month for all insured; no risk assessment, flat rate – no income solidarity	New mandatory health contribution: 35 EUR per month for all; flat rate – no income solidarity, but expected to become progressive
VHI coverage: 96 % of population liable to pay copayments	Coverage: 100 % of population
Complementary VHI covered by state for: socially protected people, unemployment benefit recipients, disabled people, war veterans, prisoners	New mandatory contribution is covered by state for: socially protected people, unemployment benefit recipients, disabled, war veterans, prisoners + beneficiaries of supplementary allowance (mainly old people with very low pension)

Učinki ukinitve dopolnilnega zavarovanja na dostopnost

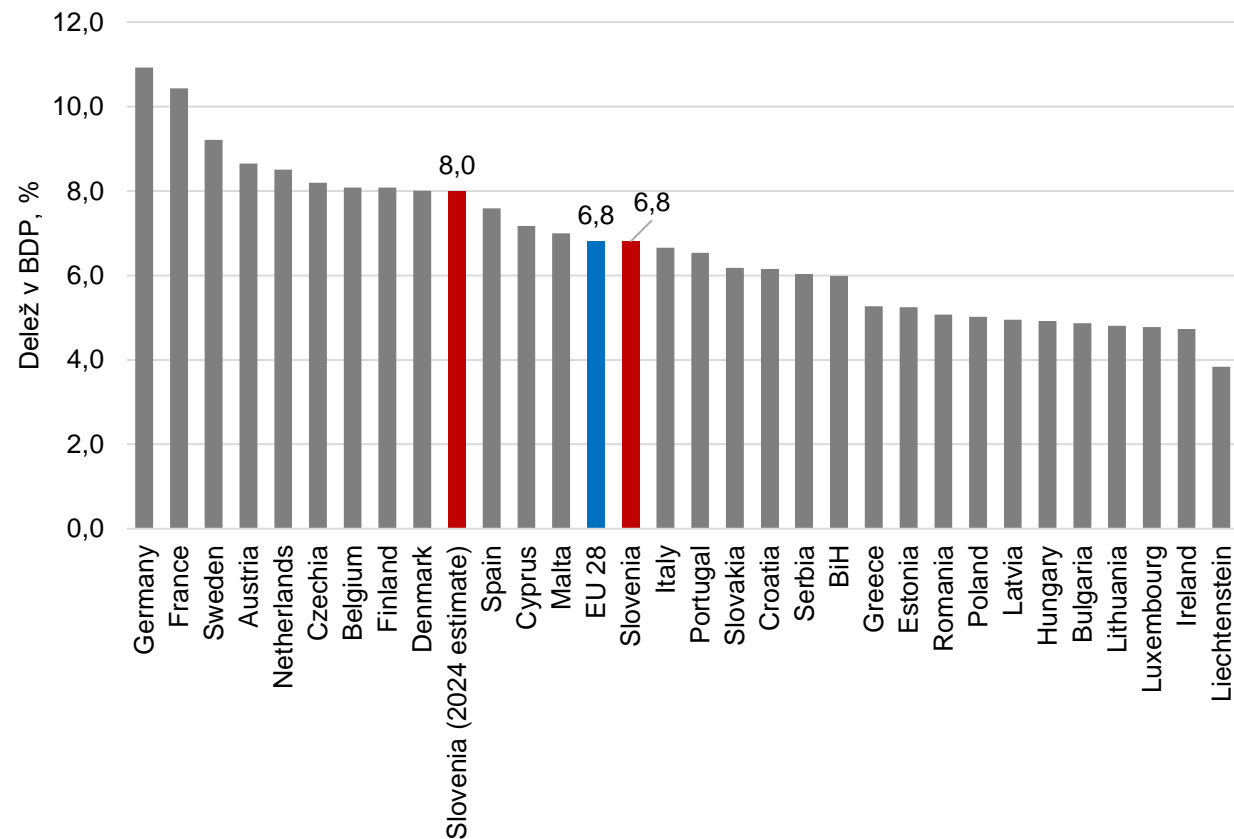
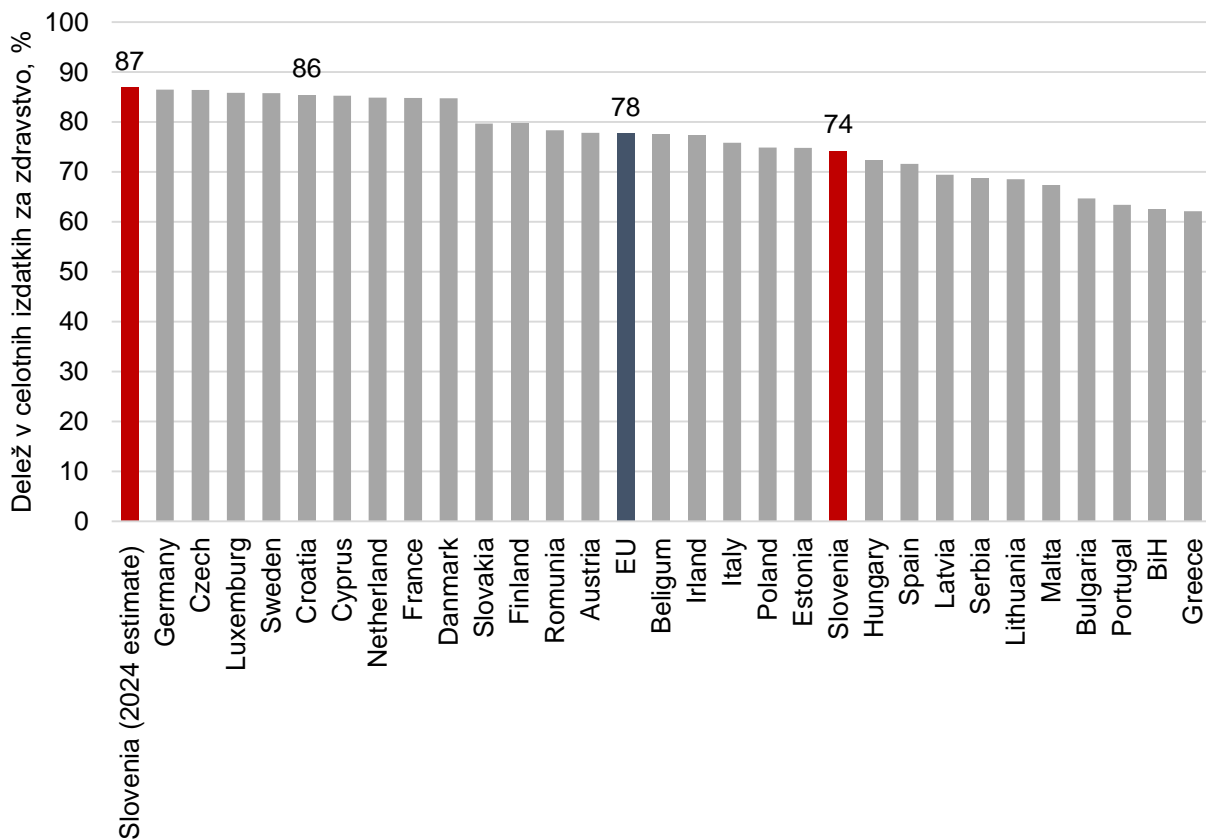
- Zagotovitev enakega dostopa do zdravstvenega varstva vsem prebivalcem ne glede na njihovo ekonomsko situacijo
- Nov obvezni zdravstveni prispevek na ravni 35 eur je ohranil finančno dostopnost tudi za posameznike, ki bi predvideno zvišanje premij za dopolnilno zavarovanje težko pokrili
- Še nekaj dodatnih ranljivih skupin prebivalstva ima obvezni zdravstveni prispevek pokrit iz proračuna, na primer poleg prejemnikov socialne pomoči tudi **prejemniki varstvenega dodatka**

Učinek ukinitve dopolnilnega zavarovanja na javne finance

- **2023:** Izdatki dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja so znašali 705 mio EUR (12% celotnih tekočih izdatkov za zdravstvo; 14% javnih izdatkov; 1,1% BDP)
- **2024:** Prihodki novega obveznega zdravstvenega prispevka (OZP) so ocenjeni na 677 mio EUR (1,0% GDP)
  - Tnov obvezni zdravstveni prispevek je obračunan na bruto plače kar pomeni, da znižuje davčno osnovo, zato bo priliv iz dohodnine nižji za okoli 85 mio EUR v letu 2024 (0,13% BDP)
  - Izpad virov bi pokril državni proračun, v proračunu za leto 2024 je predvideno 140 mio EUR (0,2 % GDP)

Učinek na javne izdatke za zdravstvo

Slika: Javni izdatki za zdravstvo v državah EU in kandidatkah, delež v celotnih izdatkih za zdravstvo (levo) in delež v BDP (desno), 2022 in ocena za Slovenijo za leto 2024

➤ Rešitev vprašanja dohodkovne solidarnosti novega prispevka:

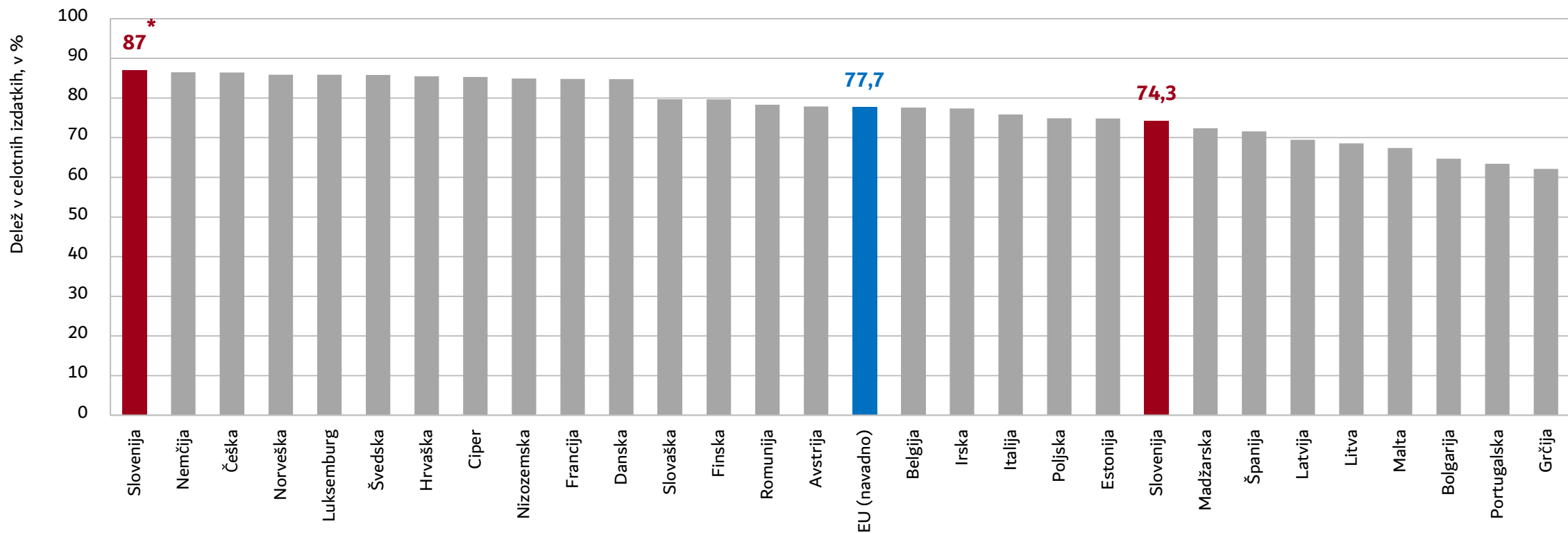
- Pripravljeni so različni scenariji, ki upoštevajo vplive na razpoložljiv dohodek posameznika, na dejansko davčno breme posameznika in z vidika države izgubo dohodnine ter davka od dohodkov pravnih oseb.
- Rešitev še ni znana. Najverjetneje bo nov pavšalni prispevek nadomeščen s povečanimi socialnimi prispevki na plače delodajalcev in zaposlenih (vsaj za 1,2 odstotne točke za ene in druge).

Težave s to rešitvijo so:

- Že zdaj zelo velika odvisnost financiranja javnega zdravstva od prispevkov na plače v Sloveniji kar je problem za stabilnost financiranja v primeru kriz ko pade zaposlenost in na dolgi rok zaradi upada delovno aktivne populacije
- Socialni prispevki na plače so previsoki v primerjavi z drugimi državami EU – problem konkurenčnosti gospodarstva
- Nova doplačila za enkrat niso predvidena, vendar je vprašanje, kako dolgo bo mogoče ohranjati tako širok nabor pravic, financiranih iz javnih virov.

Delež javnih izdatkov za zdravstvo v strukturi celotnih izdatkov za zdravstvo v letu 2022 in ocena za Slovenijo za leto 2024 (po ukinitvi dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja)

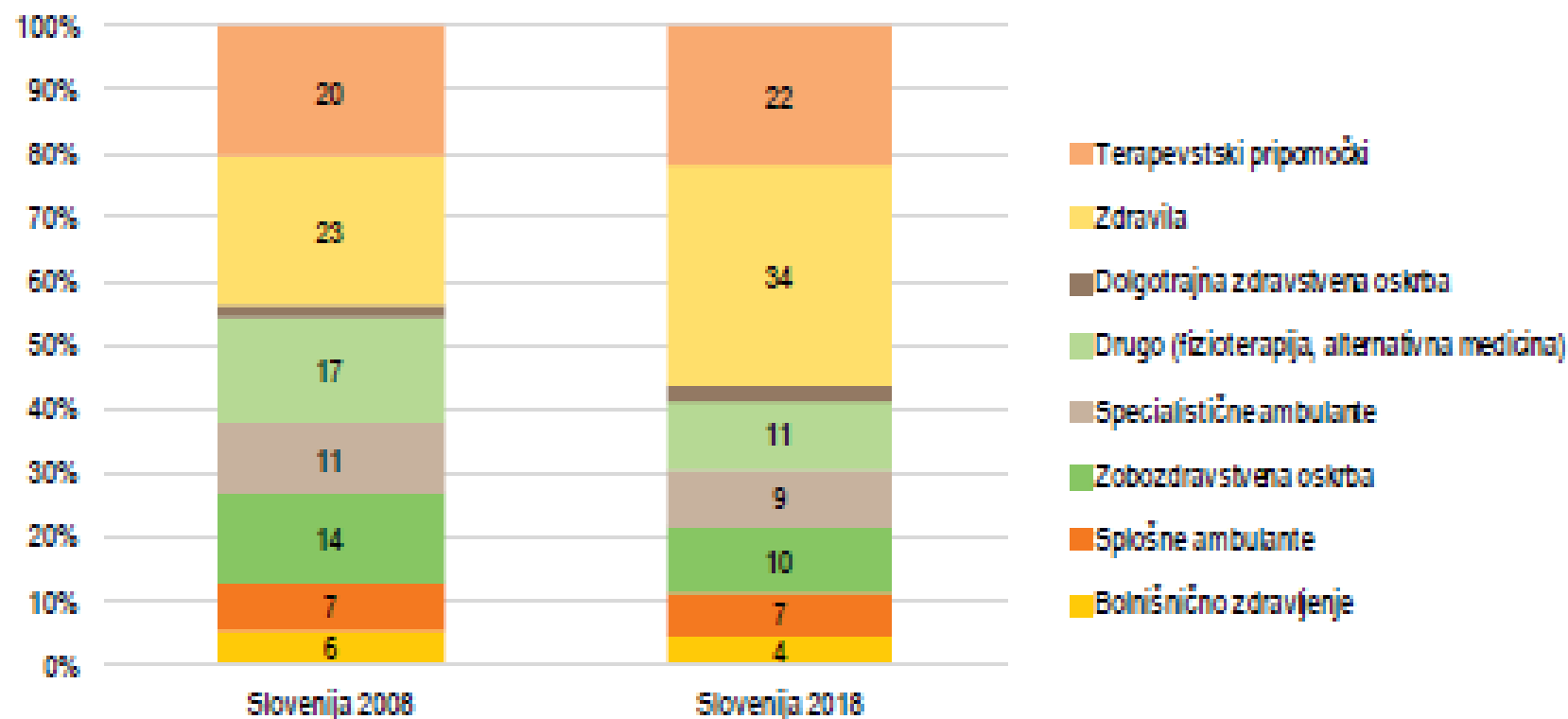
Slika: Delež in struktura izdatkov za zdravstvo v tekočih izdatkih, v %, 2020

Vir: Eurostat, 2024; Opomba: *ocena UMAR

V strukturi izdatkov iz žepa se najbolj povečuje delež porabljen za zdravila brez recepta (over-the-counter drugs) in medicinske pripomočke

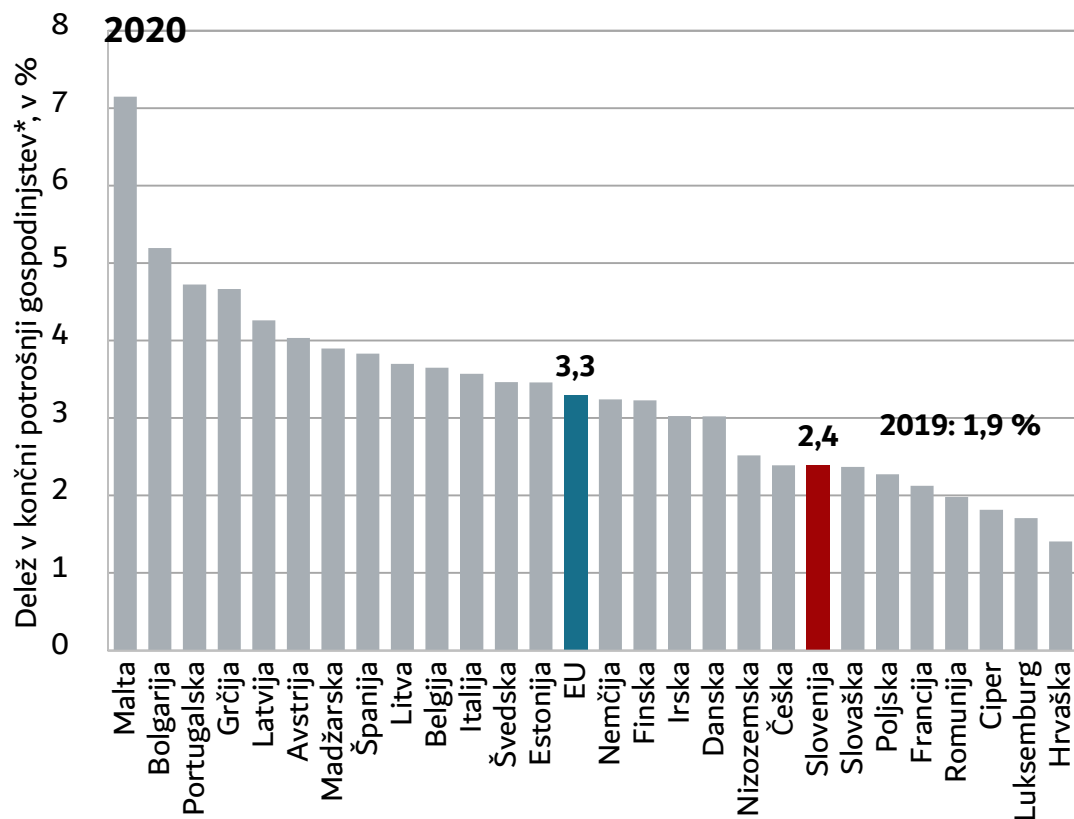

Slika 2.92: Struktura neposrednih izdatkov za zdravstveno varstvo, 2008 in 2018

Vir: SURS in OECD Stat, 2021, preračuni UMAR

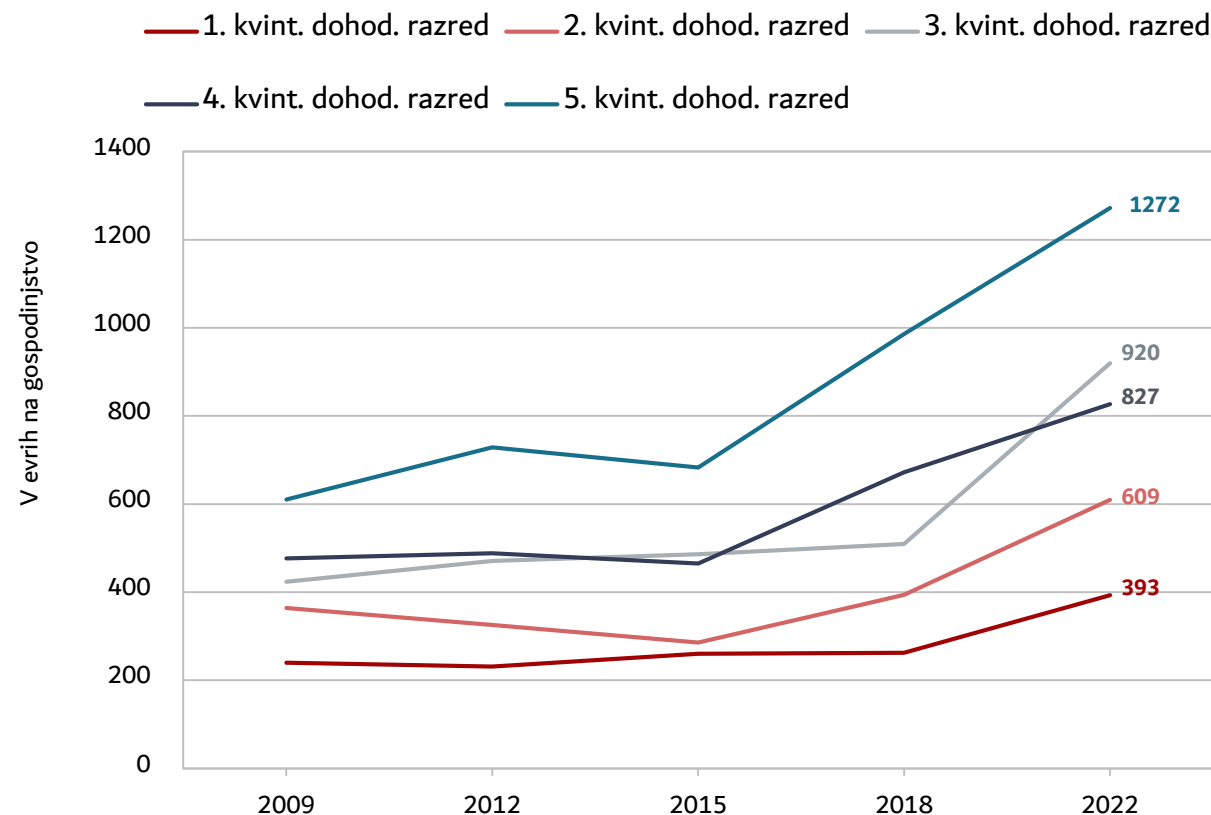
...zato je finančna dostopnost še relativno dobra, toda izdatki iz žepa se povečujejo, zlasti bolj premožnim gospodinjstvom

Izdatki iz žepa v končni potrošnji gospodinjstev*,

Vir: OECD Health at a glance: State of Health in EU 2022. Opomba: *Delež v končni potrošnji gospodinjstev po nacionalnih računih; EU povprečje je netehtano.

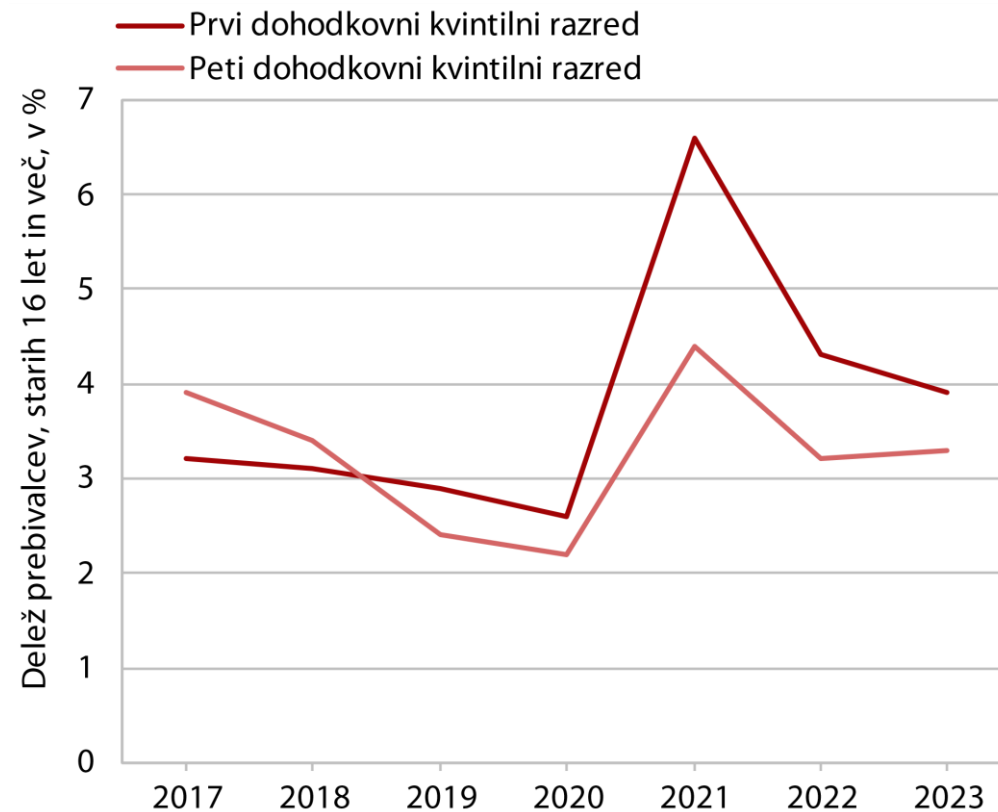
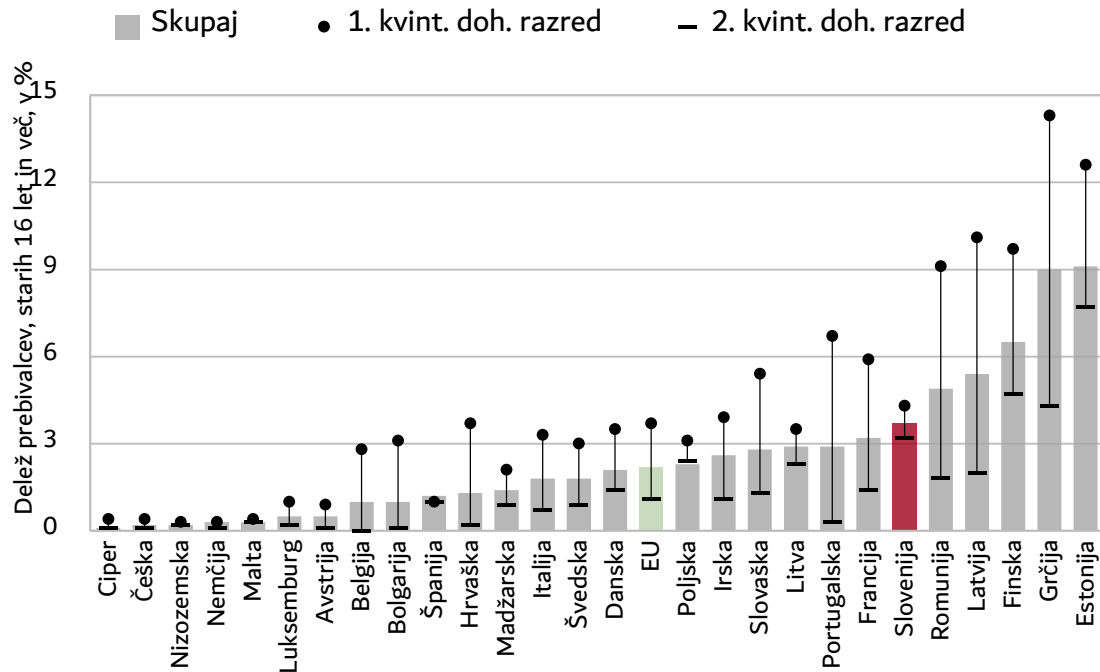
Povp. izdatki iz žepa za zdravje na gospodinjstvo

Vir: SURS (2024b). Opomba: Leta 2022 je bilo raziskovanje Poraba v gospodinjstvih (APG) prilagojeno na novo različico klasifikacije COICOP (različica COICOP 2018), ki v okviru skupine 06-Zdravje zajema tudi storitve dolgotrajne oskrbe, zato primerljivost s prejšnjimi APG ni popolna. Na povečanje v letu 2022 je vplivala tudi rast cen.

Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi so v Sloveniji visoke predvsem zaradi čakalnih dob; razlike glede na dohodeke so nizke

Slika: Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi zaradi finančnih razlogov, čakalne dobe ali oddaljenosti ter razlike glede na dohodek

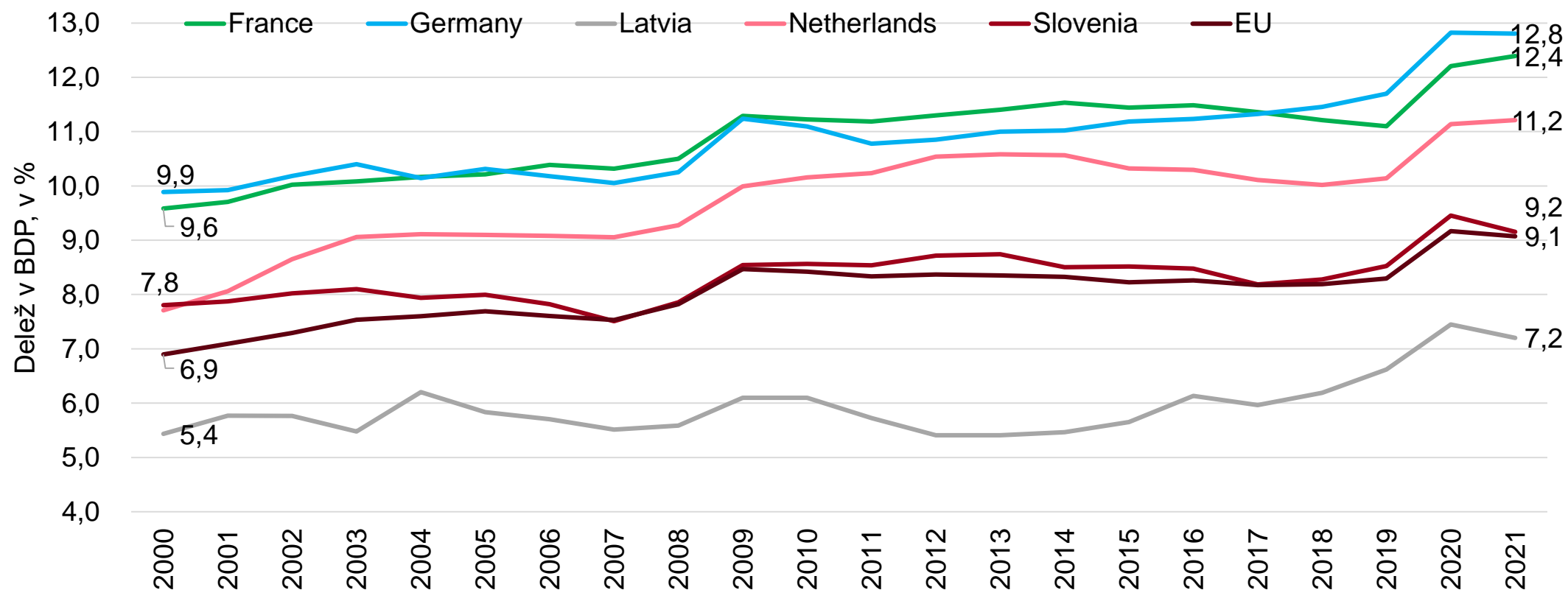

3.

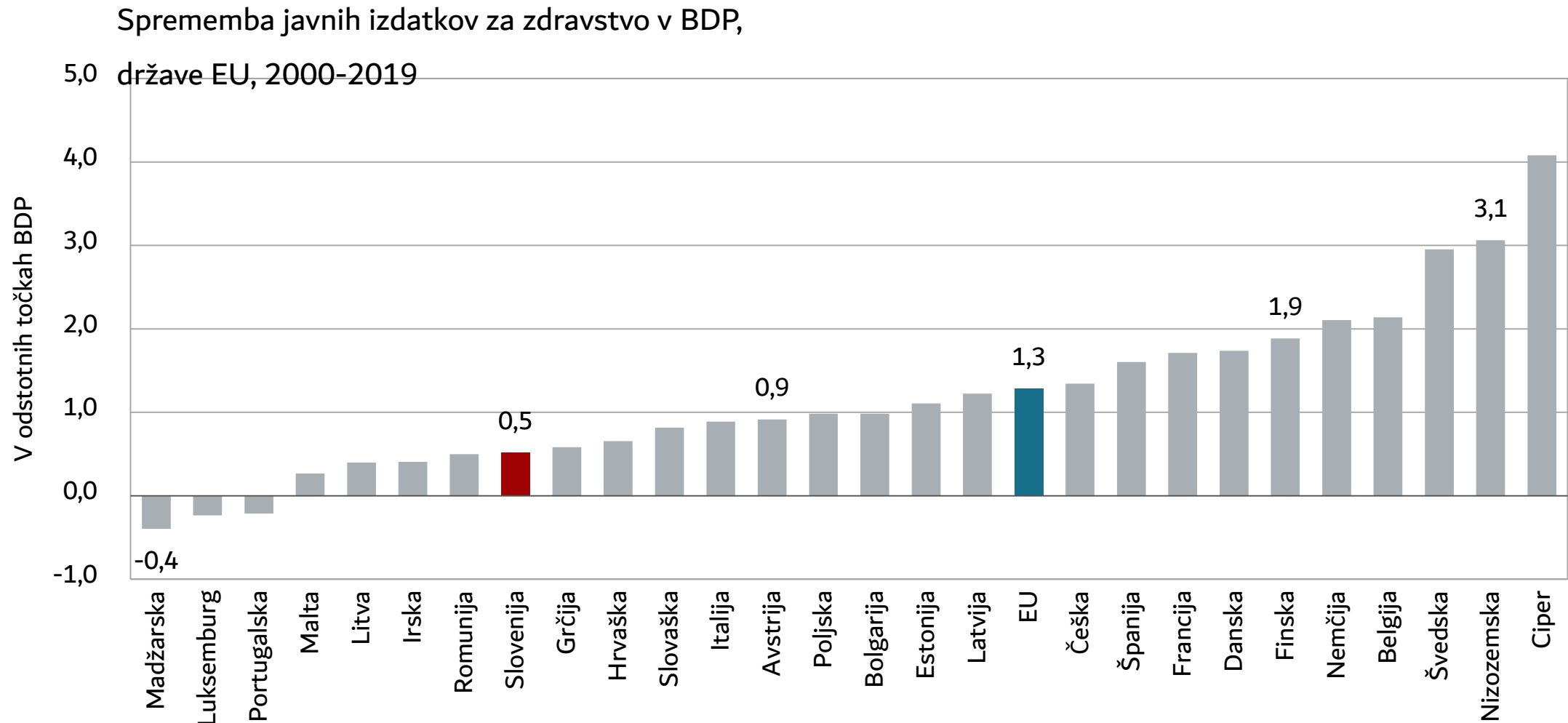
Trendi v rasti izdatkov za zdravstvo v preteklosti

Izdatki za zdravstvo v deležu BDP se dolgoročno povečujejo...

Slika: Rast deleža celotnih izdatkov za zdravstvo v BDP, 2000-2021

Delež javnih izdatkov v BDP se je v Sloveniji v dveh desetletjih (do 2019) povečal bistveno manj kot v EU...

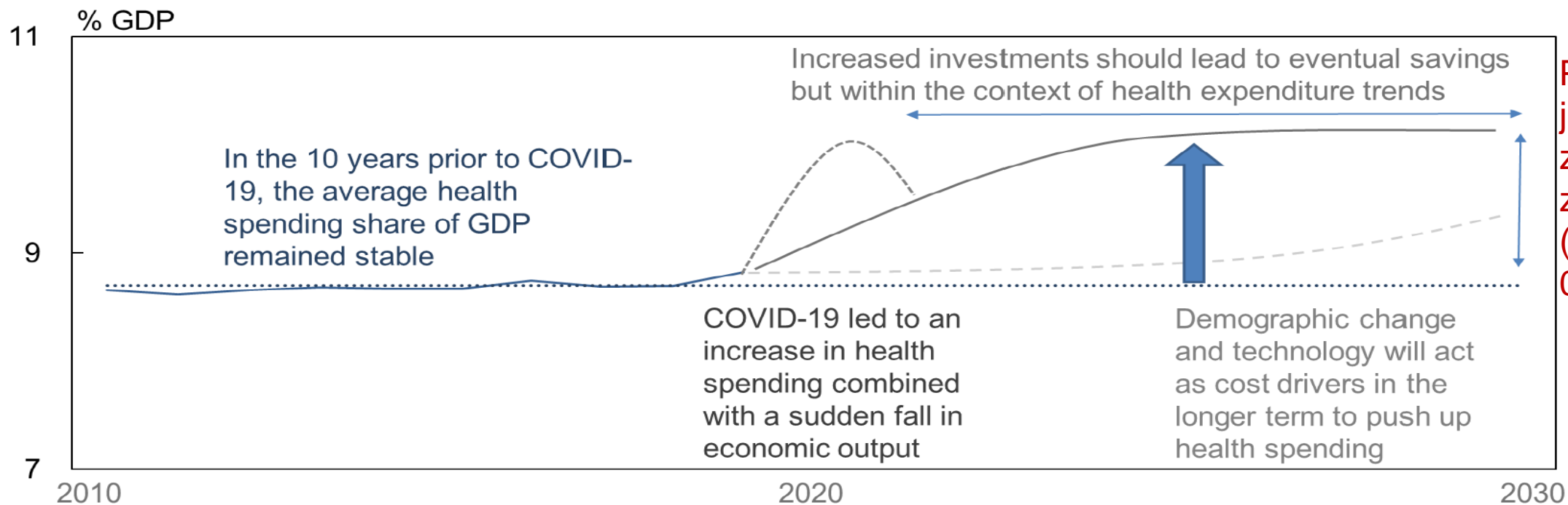

Na srednji rok vlaganja v odpornost zdravstvenega sistema zahtevajo povečanje javnih izdatkov zdravstvo

- In short to medium-term: pandemic-induced backlogs

- In medium-term: need to strengthen resilience

- In long-term: pressure from ageing/other mega-trends

Povečanje javnih izdatkov za zdravstvo za 1,4 % BDP (razpon od 0,6 % – 2,5 %)

Povečanje za 1,4 % BDP = 0,3 o.t. za investicije + 0,4 o.t. za investicije in digitalizacijo + 0,7 o.t. za kadre in rezerve

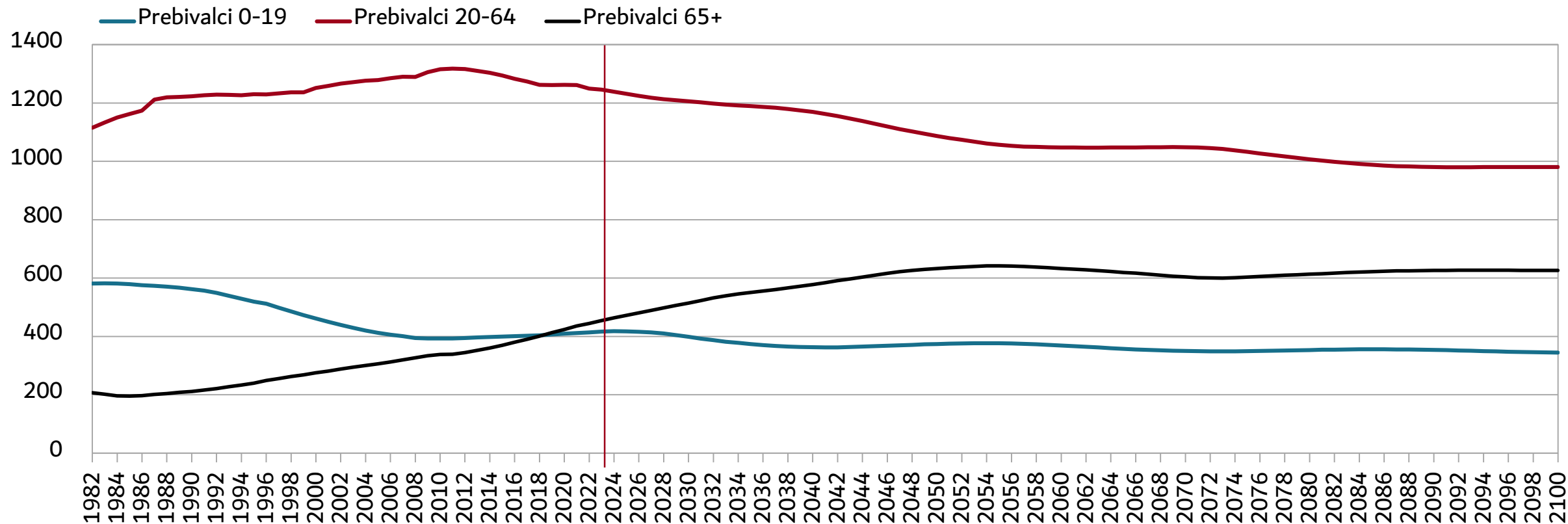

4. Demografske in tehnološke spremembe s posledicami za zdravstveni sistem

Upadanje delovno sposobnega prebivalstva in povečanje prebivalstva nad 65 let

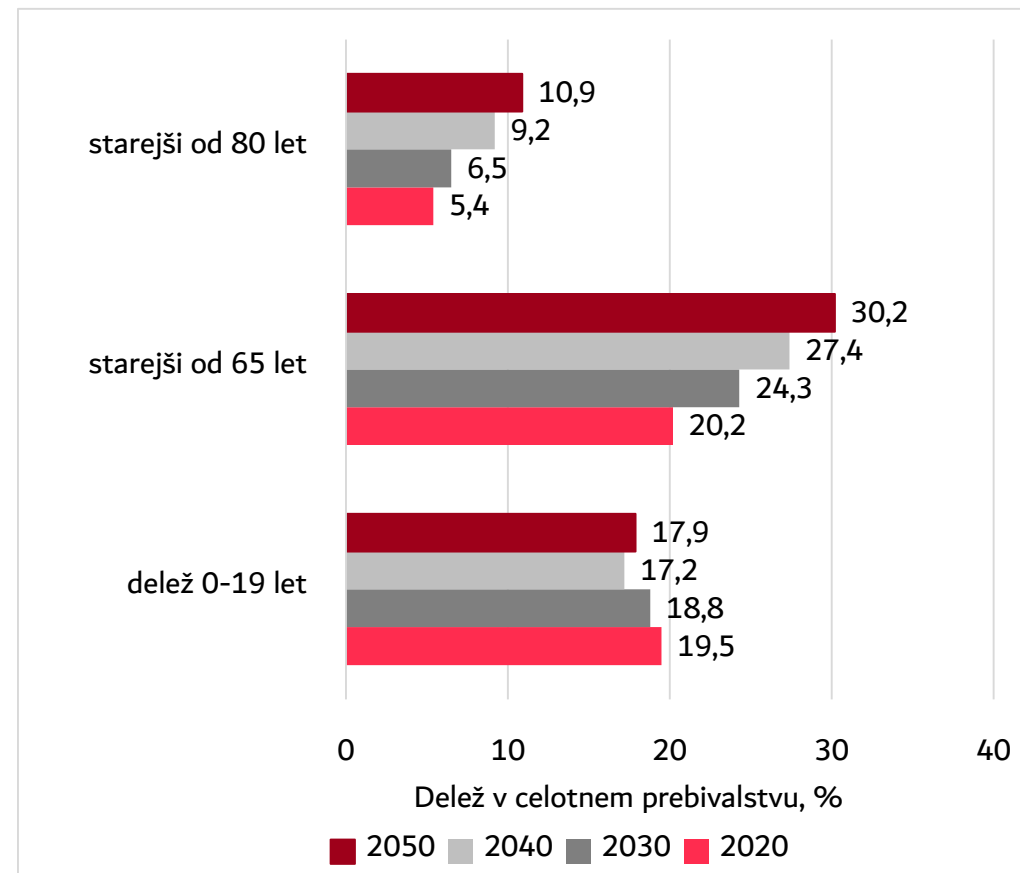
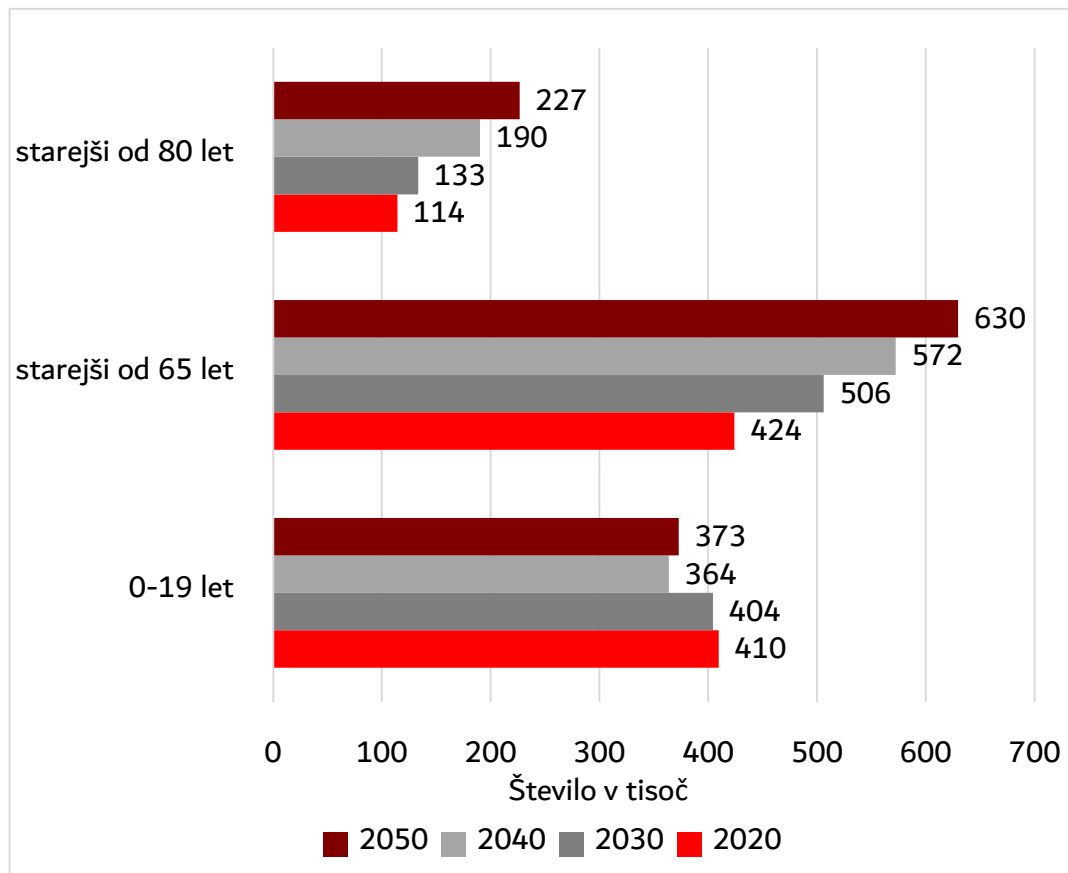
Demografska projekcija - delovno sposobni prebivalci (20-64 let) ter mladi (0-19 let) in starejši (65+), Slovenija do leta 2100

➤ Število starejših od 65 let se bo do leta 2050 povečalo za skoraj 50 %, število starejših od 80 let pa skoraj podvojilo.

Število starejših od 65 let se bo do leta 2050 povečalo za skoraj 50 %, število starejših od 80 let pa skoraj podvojilo

Slika: Število in deleži „odvisnih“ prebivalcev po treh starostnih razredih, 2020, 2030, 2040 in 2050

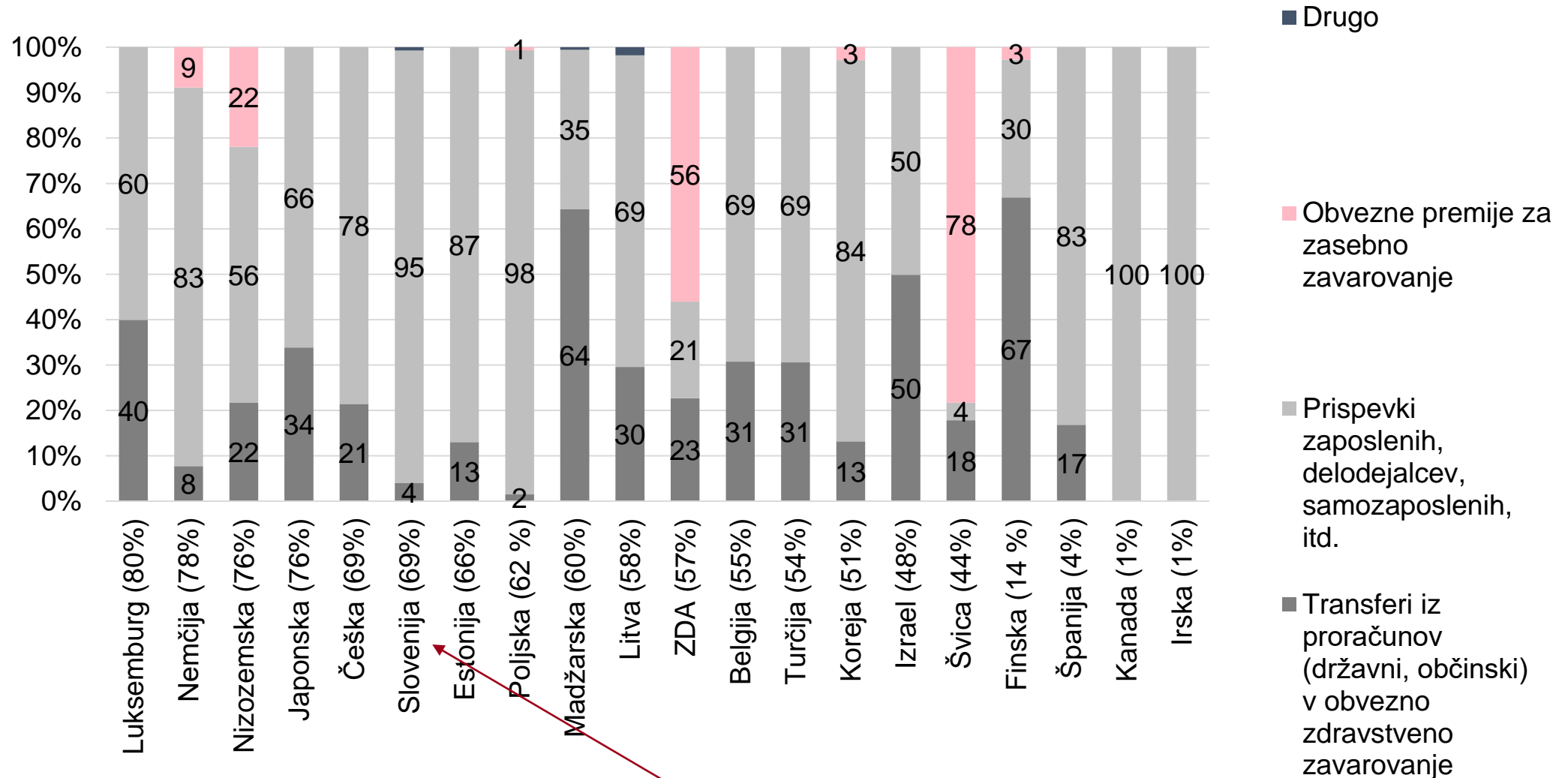

2. Posledice na strani virov za zdravstvo

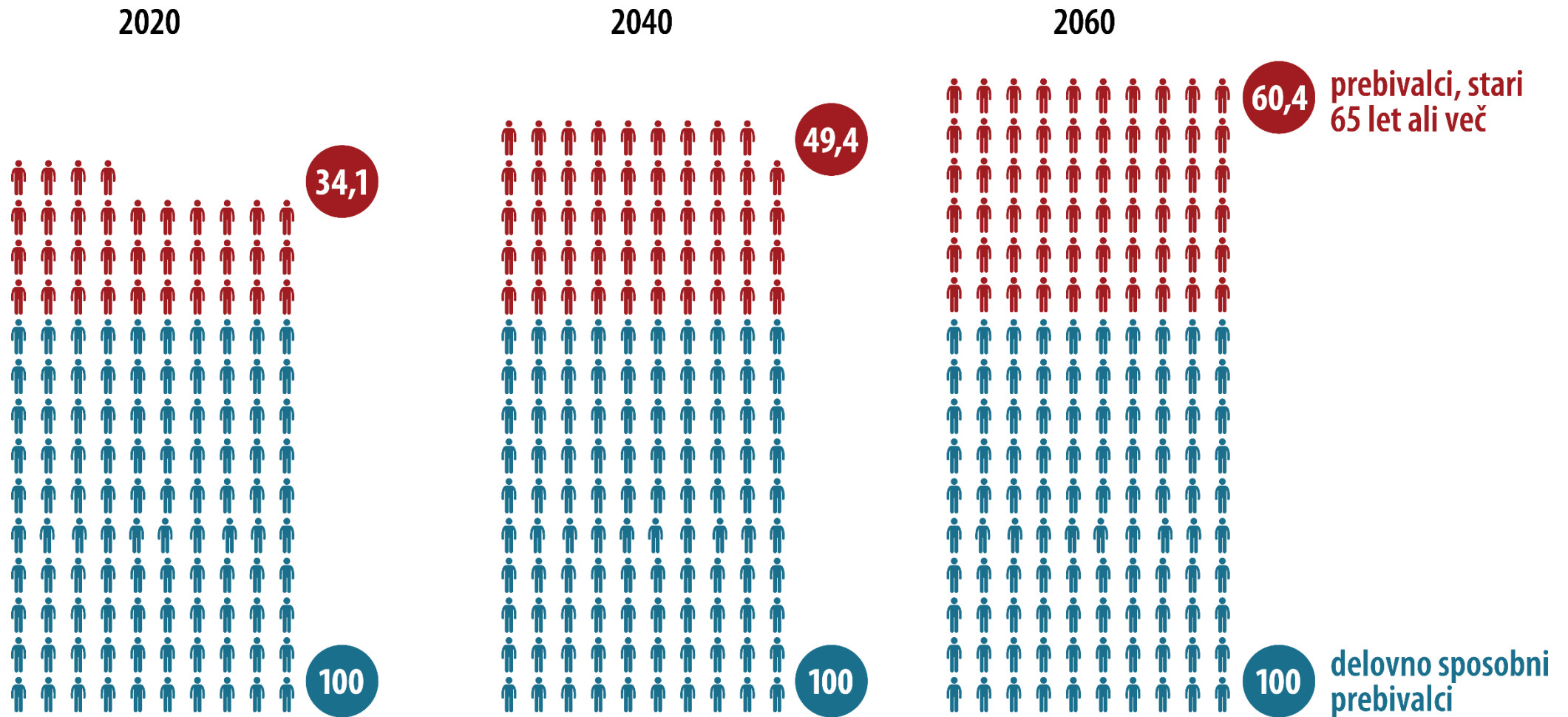
V Sloveniji so prispevki pretežni vir prihodkov OZZ (95%)

Slika: Struktura finančnih virov za obvezno zdravstvo zavarovanje, v %, 2019

Vir: OECD Health at a glance 2021; Opomba: države so rangirane po deležu obveznega zdravstvenega zavarovanja v celotnih izdatkih za zdravstvo

Koeficient starostne odvisnosti starejših v letih 2020, 2040 in 2060

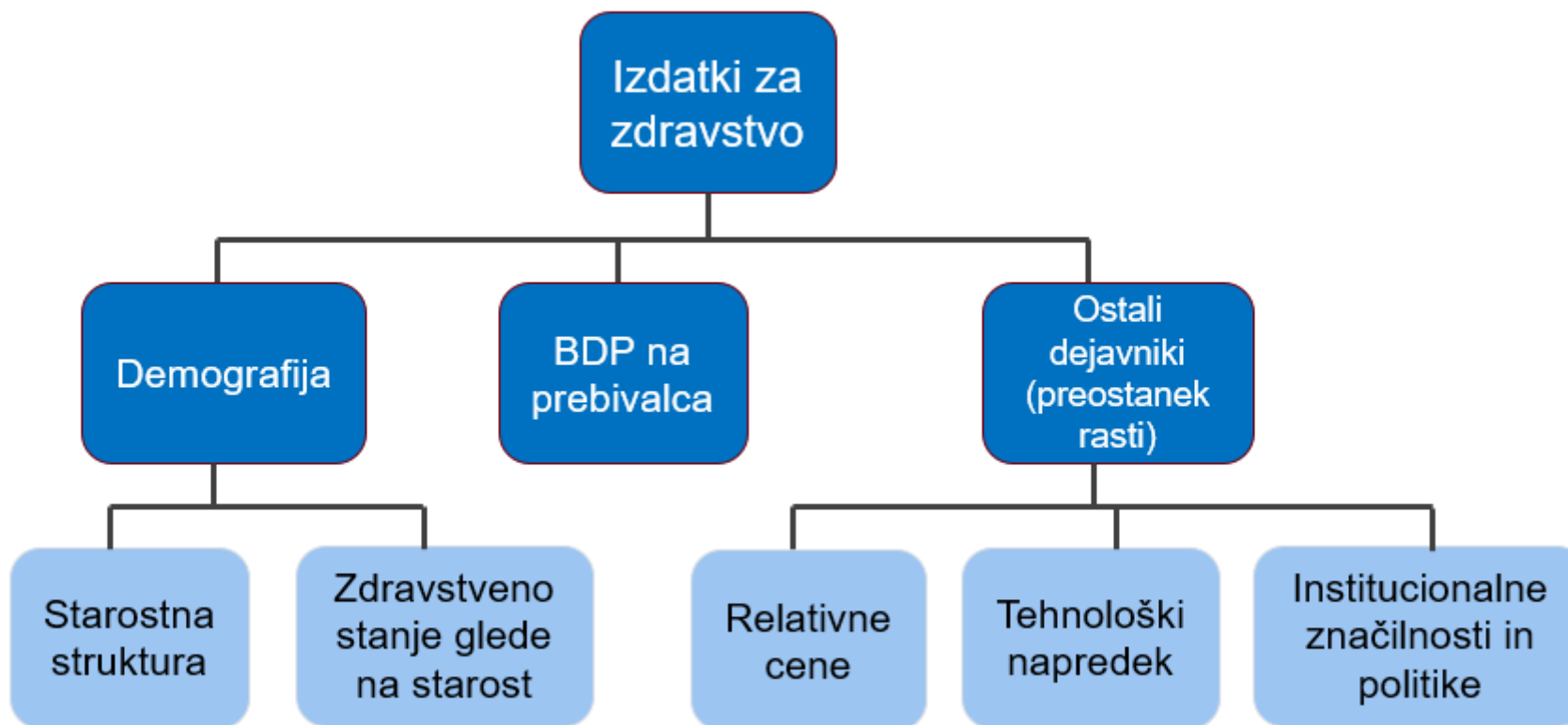

2. Posledice na strani izdatkov za zdravstvo

! Povečuje se tudi pritisk demografskih sprememb, poleg vseh drugih dejavnikov...

Slika: Dejavniki, ki vplivajo na rast izdatkov za zdravstvo

Vir: OECD. [Maisonneuve C.](#), [Martins, O](#) (2013).

/ Tehnološki napredek v zdravstvu je ključni dejavnik rasti izdatkov v zdravstvu

Tehnološki napredek pomeni: novi farmacevtski izdelki, nova medicinska oprema, novi zdravstveni postopki in podporni ter upravni sistemi, ki lahko povežejo vse te različne elemente.

Zelo različne ocene: Od 25 % do 75 % rasti izdatkov naj bi pojasnjevali s tehnološkim napredkom.

➤ Več smeri delovanja tehnološkega napredka:

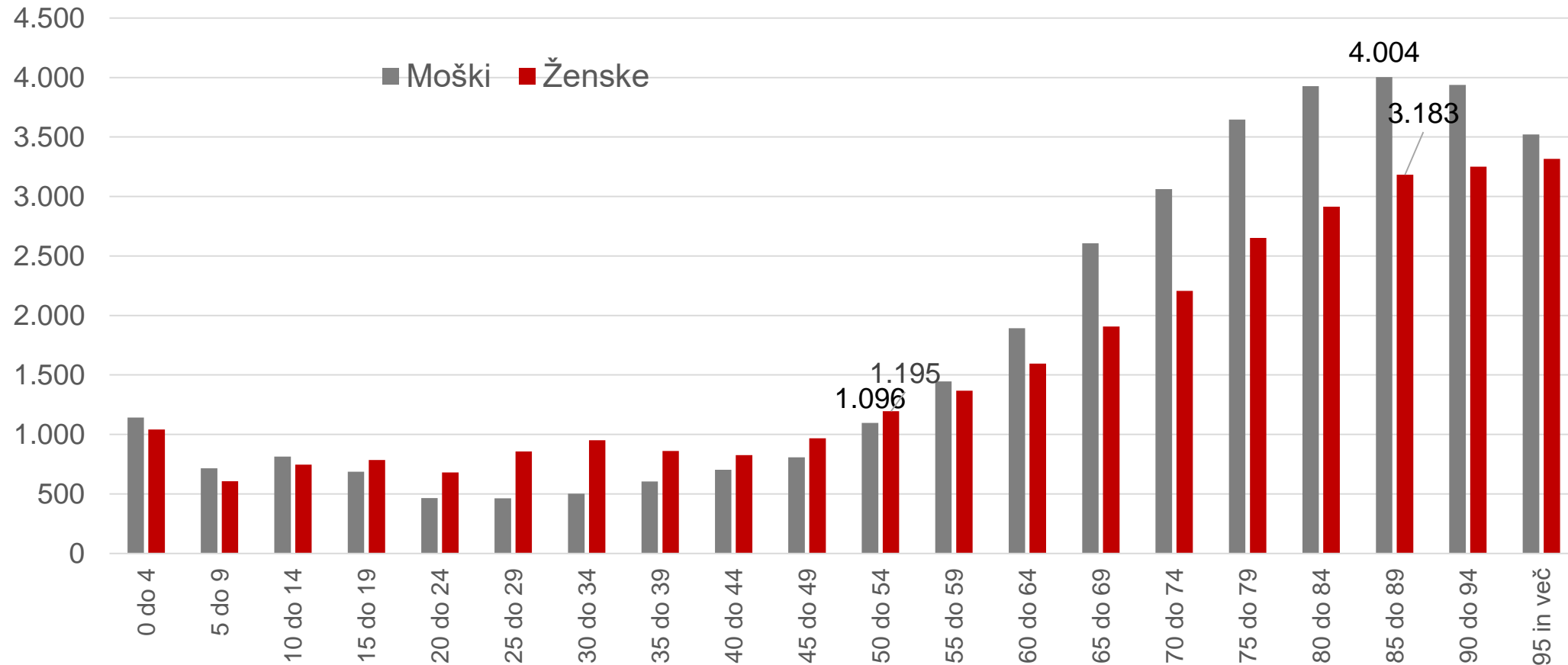
- (-) zniža izdatke na enoto: npr. zamenjava starih z novimi in učinkovitejšimi zdravili
- (+) izboljša varnost postopkov zdravljenja in vodi do povečanja povpraševanja
- (+) dopolnjuje dosedanje postopke: širitev zdravljenja na nove bolezni, starejše bolnike
- (-/+) ne zmanjšuje bistveno povpraševanja po delovni sili v zdravstvu.

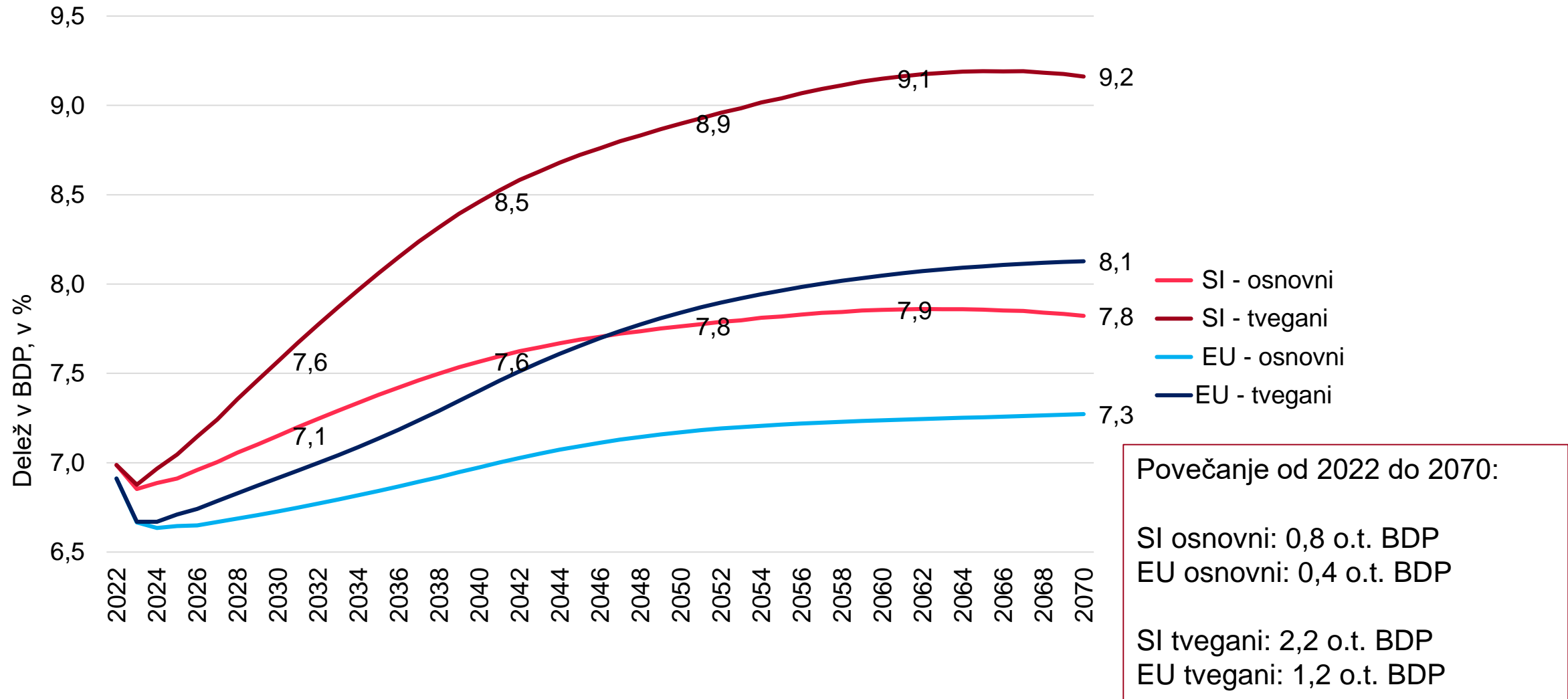
Izdatki na posameznika zelo hitro naraščajo po 50 letu

V starosti 85 do 89 let so izdatki za moške izdatki 3,7-krat višji kot v starosti 50 do 54 let. Za ženske pa 2,7-krat višji.

Povprečni javni izdatki za zdravstvo na prebivalca, 2019

Dolgoročne projekcije javnih izdatkov za zdravstvo

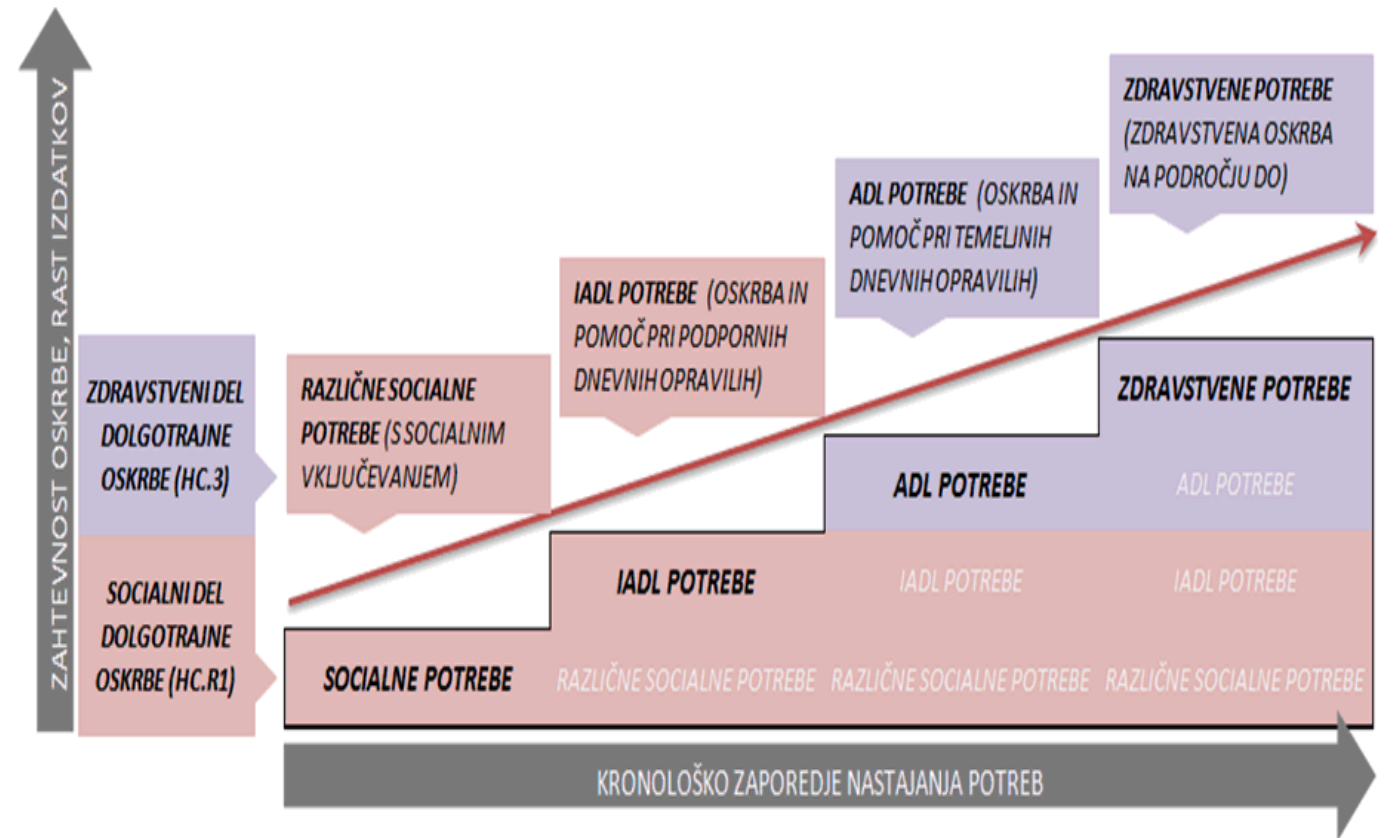

Vir: Ageing report 2024; Opomba: tekoči izdatki za zdravstvo, brez dolgotrajne zdravstvene oskrbe (HC.3) po metodologiji zdravstvenih računov, dodatni pa so javni izdatki za investicije po metodologiji COFOG.

! Pritiske na zdravstveni sistem in rast izdatkov lahko zmanjša tudi dobro urejen sistem dolgotrajne oskrbe:

- manjši pritisk na družinske zdravnike,
- manj duševnih težav oskrbovancev in svojcev,
- manj padcev in poškodb pri starejših,
- manj zdravstvenih obravnav v bolnišnicah,
- manj pritiskov na urgentno zdravstveno obravnavo

Slika: Rast izdatkov v dolgotrajni oskrbi in zdravstvu glede na nastajanje potreb starejših

/ Možni odzivi na posledice demografskih in tehnoloških sprememb*:

- 1. Ukrepi za izboljševanje zdravstvenega stanja prebivalcev,** s povečanim vlaganjem v preventivo in javno zdravje, zmanjševanjem neenakosti v zdravju in krepitevijo varstva pri delu
- 2. Spremembe v virih financiranja zdravstvenega sistema,** z uvajanjem mešanega modela financiranja in zmanjševanjem odvisnosti od prispevkov na plače zaposlenih
- 3. Povečanje učinkovitosti zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe,** z ukrepi na makro ravni ter na strani ponudbe in strani povpraševanja

Možni ukrepi za povečanje učinkovitosti zdravstvenega sistema (1)*:

Makro raven

- proračunske omejitve na makro ravni ali na ravni zdravstvene dejavnosti
- omejitev košarice pravic in uvajanje standardov
- širitev košarice pravic na primarni ravni (več preventive, rehabilitacije, fizioterapije, patronaže)
- finančna zaščita socialno šibkejših, za preprečitev dražjega zdravljenja v prihodnosti
- vrednotenje zdravstvenih tehnologij (HTA - Health Technology Assessment)
- krepitev nadzora nad postopki zdravljenja in porabo zdravil
- zagotovitev zadostne preskrbe s kadri
- nadzor nad rastjo plač
- centralizacija javnega naročanja
- kontrola cen zdravil
- uvajanje modelov zdravstvene oskrbe kronično bolnih (referenčne ambulante, prenosi pristojnosti na medicinske sestre)
- integracija zdravstva in dolgotrajne oskrbe

Možni ukrepi za povečanje učinkovitosti zdravstvenega sistema (2):

Stran ponudbe:

Storitve

- prenova modelov plačevanja izvajalcev
- prenova procesa nakupovanja zdravstvenih storitev in upravljanja tega procesa
- uvajanje regulirane konkurence med izvajalci
- povečanje avtonomije vodstvenega kadra v bolnišnicah
- spodbude za zaposlene (dodatki za preventivne storitve, za zadovoljstvo bolnikov, za kakovost in učinkovitost)
- digitalizacija procesov v zdravstvu
- uvajanje telemedicine
- uvajanje integrirane zdravstvene oskrbe
- uvedba modela »celovitega načrtovanja odpustov iz bolnišnic z individualiziranim spremljanjem«
- uvajanje kliničnih poti (smernic za zdravljenje posameznih bolezni)
- uvajanje smernic za obravnavo multimorbidnih bolnikov

Zdravila

- cenovne kontrole
- razvrščanje zdravil na liste
- kontrole predpisanih receptov

Stran povpraševanja:

Storitve

- Soudeležba pri izdatkih za storitve in zdravila (participacija, doplačila, odbitki (franšize) vendar z ustrežno zaščito socialno šibkejših)
- Krepitev vloge vratarjev na primarni ravni
- Izobraževanje kroničnih bolnikov za uporabo IKT oskrbe na domu

Zdravila

- Zamenjava originalnih zdravil z generičnimi; preferenčne liste zdravil (nižje doplačilo)
- Izobraževanje multimorbidnih bolnikov glede jemanja zdravil
- Višanje trošarin za alkohol, tobak in nezdravo hrano in regulacija oglaševanja
- Politike za spodbujanje aktivnega in zdravega staranja in obvladovanje tveganega vedenja

/ Hvala za pozornost!

Vabljeni k branju publikacij UMAR:

Strategija dolgožive družbe (2017)

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/UMAR_SDD.pdf

Ekonomski izzivi 2019 (poglavje o financiranju sistemov socialne zaščite)

https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2019/EI_2019_cel.pdf

Evropski steber socialnih pravic: Slovenija 2000-2020 (avgust 2021)

<https://www.umar.gov.si/publikacije/evropski-steber-socialnih-pravic/>

Poročilo o razvoju (vsako leto)!

https://www.umar.gov.si/publikacije/porocilo_o_razvoju/